

AZ Y-GENERÁCIÓ VIZUÁLIS NYELVE: DIALEKTUSOK, MŰFAJOK, FEJLŐDÉS, ÉRTÉKELES

Kárpáti Andrea

ELTE TTK, UNESCO Multimédia-pedagógiai Központ

A vizuális nyelv értékelésének alapvető problémája az értékelendő tartalom meghatározása. A rajz tantárgy megjelenésekor a közoktatásban, a 19. század nyolcvanas éveiben, általánosan elfogadott korstílusok: a romantika és a realizmus határozták meg a művészképzés és a rajzolás mesterségére való alapfokú felkészítés tartalmát egyaránt. A stílusok különböztek, de „alapanyaguk”, a lineáris perspektivikus térábrázolás, a szín-szimbolika és a vallásos, mitológiai vagy történelmi tematika közismert volt. A közönség (a megrendelőtől az egyszerű „fogyasztóig”) értette és értékelte az alkotásokat. Az iskolákban ponthálózatos mintalapokkal, beállított csendéletekkel és díszítő, illusztráló feladatokkal kielégítően mérni lehetett, mennyire sajátította el a fiatal a korszak minden művészeti ágát és műfajt átható vizuális nyelvét.

A helyzet gyökeresen megváltozott a „minden egész eltörött” korszakában, a 20. század első évtizedeiben, az „izmusokra” bomló, a művészeti ágakat egységbe fogni immár nem szándékozó irányzatok megjelenésével. A rajzoktatásból művészeti nevelés, értékelésből áhítatos rácsodálkozás lett. A „gyermekművészet” bejutott a múzeumokba és a pszichológusok eszköztárába, hiszen a firokról, vázlatokról kiderült, hogy gondolkodási műveletek lennyomatai. Az értékelés a 20. században a gyermekek és fiatalok képi nyelvének pontos leírásán alapult, a teljesítményt rajzi feladatokkal, tesztekkel és projektmunkákat tartalmazó portfóliókkal vizsgálták. A diagnosztikus elemzés tárgyai mind hagyományos eszközökkel, ceruzával, ecsettel, agyaggal és más, a művészettörténetben évezredek óta jelen lévő anyagokkal készült alkotások voltak. Az értékelési problémát a szempontok precíz megfogalmazása és a zsürirok kiválasztása és kiképzése jelentette. A rajztanításból vizuális neveléssé előlépett diszciplína értékelési rendszere éppolyan pontos és részletes képet adott a képi alkotás és befogadás műveleteiről és ezek fejlődéséről, mint bármely más tantárgy tudásmérő eszközei. Mindez semmit sem változtatott a tantárgy társadalmi megítélésén, amely az általános műveltségéből kiválva, lassan lejutott a készségtárgy-státusig.

A 20. század végére azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a klasszikus képalkotás mellett egyre jelentősebb szerepet kap a fiatalok mindennapjaiban a digitális képi nyelv használata. A 21. század első évtizede a vizuális kifejezés térhódítását hozta meg, s ebben az „Új Képkorszakban” a hagyományos és géppel segített ábrázoló módszerek legalábbis egyenrangúak. Az információ- és kommunikációs technológiák használatának szokásait már szüleinél megfigyelő Y generáció, a mai tizenévesek vizuális nyelvfejlődése a digitális fotókkal, filmekkel, a saját és „talált” képek feldolgozásával, a virtuális terek testre szabásával: a szinte naponta változó én-reprezentációk készítésével legalább olyan pontosan leírható, mint a hagyományos kifejező eszközök használatában. A vizuális képességek ismét felértékelődtek: akárcsak a 19. században, ismét „kötelező” érteni a jeleket és használni a kifejező eszközöket.